

Տպարանի 10 ընդերք, վեց ամիսը՝ 6 ընդերք, երեք ամիսը՝ 3 ընդերք, ամիսը՝ 1 ընդերք, հատուկ 5 ընդերք:
Բաժանորդ գրելու համար Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ Даръ“
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոհմ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունվում են ամեն լիզուկներով: Ցայտարարությունները բառերի 2 կ., լիզուկների համար կրկնապատկել:

ՆՈՐ-ԴԱՐ

(ՏԱՄՆԵԻԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Քաղաքական-գրական ամենօրեայ թերթը 1901-ին կրճատա-
րակուի Թիֆլիսում՝ նոյն պիթքով և ծրագրով ամեն օր, բացի տո-
ներին հետևող օրերից:

Նոր-Դար-ի տարեկան գինն է 10 ընդերք, վեց ամսուանը՝ 6
ընդերք, երեք ամսուանը՝ 3 ընդերք, ամիսը՝ 1 ընդերք, հատուկ
7 ընդերք, Թիֆլիսում 5 ընդերք:

Բաժանորդ են գրվում միմիայն խմբագրատանը:

ԱՐՏԱՆՈՐԴՆԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ՎՃԱՐՈՒՄԸ ԵՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 40 ՖՐԱՆԿ:

Ցայտարարությունները ընդունվում են և օտար լեզուներով

լուր 2 կ., առաջին երեսուցի 4 կոպեկ:

Խմբագրատանը գտնվում է Գալիցիական փողոց, տ. № 5:

Պոստով Նոր-Դար-ի հասցեն՝ Тифлисъ въ Редакціи „НОРЪ
ДАРЪ“ կամ Tiflis (Caucase), Rédaction du journal „Nor-Dar“:

ԲՈՎԱՆԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բրոնիկոն. — Լուրեր:

Մեզ գրում են — Նոր Նախիջևանից:

Բալայանուց: Ախալցխայից: Բագուից:

Առաջադի եկեղեցին:

Նամակ խմբագրություն:

Նոր Նախիջևանի շարքի ու բարին:

Թիֆլիսի կոմիտեի և Բ. — Ալեք

անդրադարձ:

Բաղրաբեկի. — Թիֆլիսից: Հարա

պալին Աֆրիկա:

Խառն լուրեր:

Հեռագրի և Բ.:

Նոր-Դար-ի պատասխաններ:

Բանասիրական. — Պատմություն

ուսումնասիրություններ:

Ցիցիկապոս:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

Ցայտարարություններ:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ծանոթություններ: Այսպես, այնպես

և Կայսերական Դրան և ներքին

գործերի միմիայն միջոցով,

կայսրություն վանադան դասա-

կարգերից, հաստատություններից

և հասարակություններից, նա-

նապես և առանձին անհատներից

անընդհատ ստացվում էին հա-

տարիմ հպատակություն, սիրով

և անձնությունները բազմաթիվ

յայտարարումներ: Բացի սրանից,

բոլոր դասակարգների բնակ-

չությունները ամենօրե հա-

մագրական ազդեցություն էին վե-

րաբարում Նորին Կայսերական

Մեծությունները շուտափոխ առող-

ջացման համար: Այս մասին ի

գիտություն Նորին Կայսերական

Մեծությունները հազորդությունը յե-

տոյ, Թաղալու Կայսրն Ամենա-

դուրաժարաբար հրամայել հաճեց

կայսրություն բոլոր դասակար-

գերին, հաստատություններին և

հասարակություններին սրտագին

և անհատական հարգանքներով:

Այսպես, այնպես և ներքին

գործերի միմիայն միջոցով,

կայսրություն վանադան դասա-

կարգերից, հաստատություններից

և հասարակություններից, նա-

նապես և առանձին անհատներից

անընդհատ ստացվում էին հա-

տարիմ հպատակություն, սիրով

և անձնությունները բազմաթիվ

յայտարարումներ: Բացի սրանից,

բոլոր դասակարգների բնակ-

չությունները ամենօրե հա-

մագրական ազդեցություն էին վե-

րաբարում Նորին Կայսերական

Մեծությունները շուտափոխ առող-

ջացման համար: Այս մասին ի

գիտություն Նորին Կայսերական

Մեծությունները հազորդությունը յե-

տոյ, Թաղալու Կայսրն Ամենա-

դուրաժարաբար հրամայել հաճեց

կայսրություն բոլոր դասակար-

գերին, հաստատություններին և

հասարակություններին սրտագին

և անհատական հարգանքներով:

Այսպես, այնպես և ներքին

գործերի միմիայն միջոցով,

կայսրություն վանադան դասա-

կարգերից, հաստատություններից

և հասարակություններից, նա-

նապես և առանձին անհատներից

անընդհատ ստացվում էին հա-

տարիմ հպատակություն, սիրով

և անձնությունները բազմաթիվ

յայտարարումներ: Բացի սրանից,

բոլոր դասակարգների բնակ-

ՀՆՈՐՏԱԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Իրենց արտայայտած պաշտոնա-

րի համար:

ԳՐՈՆԻԿՈՆ

Մեզ հաղորդում են, որ Նախագետ

վարդ. Նախագետին նշանակում է

Զեյնա Ս. Խաչ վանքի վանահայր, հա-

զուցեալ Խորեն եպ. Ստեփաննի փոխա-

րեն: Հայր Նախագետին այս օրերս

Նոր-Նախիջևանից մեկնել է իր Նոր

պաշտոնատեղին:

Դեկտեմբերի 1-ից պետական խնա-

յողական դրամարկղներ են բացվում

անգլիկոսական երկաթուղիների հետ

իսկ կապարաններում: Բաժում, Գործ

Թի, Սալեխան, Սուլիս, Սափորիզ,

Փայի, Սեդիկ Վոդի, Տղվիլի, Զորա

պան, Զիլիս, Զեյնուլի, Բելիզորի,

Միխայիլով, Կարելի, Գորի, Գրաչի,

Գասպի, Մեյլի, Թիֆլիս Գոլիս, Բա

զու, Սաբունի, Զանգար, Սափորի,

Սիլիս, Սանահին, Ստալի-Կարան,

Բաշ-Կալբալի:

Արեւելյան ղեկավար Թիֆ

լիսի ընկերությունը գտնվում է անգլիկան

բոլոր հաստատություններին, նրանց ին-

թաղական և բարոյական աջակցությամբ

ինքնիշխան: Ի միջի լայնք այդպիսի գի-

տում էր եղած Կովկասի բժշկական ըն-

կերությունը, որն իր վերջին նիստե-

րից մեկում որոշել է մի յանձնաժողով

ընտրել միջոցներ մշակելու Կովկասում

արեւելյան ղեկավար համար:

Դեկտեմբերի 1-ին Կովկասի գի-

տականության ընկերություն խորհրդի

մէջ Նորին Կայսրն Թիֆլիսում առաջ-

կա Կարի բացուցիչ զինադատության

կան արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

և արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

և արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

և արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

և արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

և արդիւնաբերական ցուցանա-

ղիսի խնդիրը: Մուշաղիզի և Նրան կից

գտնվում այդպիսի ղեկավար ղեկավար

այդին խորհրդին անյարմար համարեց

ցուցանաղիսի համար և առկա լուս հա-

մարեց ցուցանաղիսը բանալի-նալ այ

գու մոտ գտնվում գտնալի տեղում

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

Դեկտեմբերի 5-ին Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

հրամայեց Կայսրն

յատակագիրը, որի մասին կարծիքներ յայտնողներ կան, թէ դա յունական կամ հայկական ոճով է շինուած:

Ես տեսել եմ վանքի յատակագիրը. դա երկու բոլորակ շէջան է՝ մէկը ներսը և միւսը դուրսը, դուրսը, եկեղեցին, ինչպէս երևում է, առանց պատի է եղած, լոկ սինների վրայ հաստատուած:

Ոչ յունական և ոչ հայկական ճարտարագիտութեան մասին կարող չէ այդ տեղ խօսք լինել իմ կարծիքովս. դա դուրս երթալական տաճարի ընդօրինակութիւնը պիտի լինի:

Ինչպէս յայտնի է, հրէական տաճարի մէջ տեղը դասուում էր զոհարանը, որին չորս կողմից շրջապատում էր եկեղեցական դասը՝ ոպտասարկութեան համար: Ապա, այդ շրջանից դուրս, դարձեալ բոլորակ ձևով դասաւորուում էր ժողովուրդը:

Այսպէս էլ առաջարկի Զուարթնոց եկեղեցին է՝—սեղանին մօտիկ հոգևորականները տեղի է, իսկ հոգևորականների հետեւ, սեղանի շուրջ բոլորքը ժողովրդին յատկացրած տեղն է:

Իմ կարծիքով, այդ եկեղեցին գոտ երթալական յատակագիծով շինուած պիտի լինի:

Միհրան

ՆԱՄԱԿ ԵՄՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

(«ՄՈՒՐԱՅԻՆ» ՈՒ «ՆԱՐԱՅԻՆ» ԳԵՂՏՈՒՆ ԳՆԻԿԸ) ՀԵՔԵԼԱԹՆԵՐԻ ԱՌԹԻՒՆ

Ծագող խմբագիր,

«Նոր Դար»-ի № 203-ի մէջ կարգադրի նոյն համարում տպագրուած իմ յօդուածի վերաբերմամբ յարգելի խմբագրութեանը շանթովութիւնը, որ ի միջի այլոց առուած է իմ մասին թէ «չափազանց» մեծացնում է պ. Մ. Զեբազի արժանիքը յիշեալ հէքիաթը գրի առնելու գործում:

Թոյլ տուէք ինձ, յարգող խմբագիր, խորին յարգանքով յայտնել ձեզ, որ ինձ համար անհասկանալի են մնում «մեծացնում է» և այն էլ «չափազանց մեծացնում է» խօսքերը, մանաւանդ որ մի տարի ձեր թիւթիկն աշխատակցելու պատիւն ունենալով՝ ես դեռ ձեր բազմաթիւ ընթերցողներին «չափազանց մեծացնելու» յանցանքին մէջ չեմ մտադրուած:

Այժմ անցնենք երկու հէքիաթներին: Ես չափ ուրախ եմ, որ նրանք երկուսը տպագրուած են միասին, իրար կողքի, այնպէս որ համեմատութիւնը չափազանց դիւրանում է և երկուսի տպաւորութեանց դասադասութիւնը շատ արագ է արտայայտուի:

մանեկներում և պիտի գործի միշտ յարմարութեամբ իրական կեանքի այդ պայմաններին: Մարդս անմարմին բանական էակ չէ, ինչպէս հրէշտակներն ու աննիւթ հոգիները. այլ նա ապրում է քանակական հոգով առժամանակեայ նիւթեղէն մարմնում, որը իւր կողմից շարունակ կախում է մեր երկրագնդի բարդ պայմաններից: Այդ պայմաններից այնքան զօրեղ են, որ աղուում են նոյն իսկ բանականութեան բացարձակ զբոսած պահանջների վրայ, փոխակերպելով նրանց գործարարութիւնն իրականութեան պէս պէս ձևերով: Դրանք այն նիւթական ու հոգեւոր կապերն են, որոնք շարունակում են մարդու երկրի հետ և այլ իւր նման էակների հետ: Այդ կապերն են, որ, ամբողջապէս առած, կազմում են պատմութեան բովանդակութիւնը և որոշում են հզօրեղապէս յառաջդրւող հոգու շարժումը դէպի վերագոյն նպատակները:

Մրանից հետոսում է մարդկային բնութեան բազալութիւնը երկու տարբերակի և մոլորութիւնն այն ուսմունքներին, որոնք աշխատում են վերածել նրա կրկնակի բնութիւնը որ և է միութեան: Մարդս բազալացած է հոգու և մարմնուց, իրեն հոգեւոր էակ նա կրում է իւր մէջ բանականութեան Աստուածային կայծը, որ թափանցում է երկրի ու երկրի անհուն խորքերը և

ձշմարիտ է, ես չափ եմ ոգևորուել պ. Միհրան Զեբազի գրած «Մուրացկանի» գործի հետև նա ինքն է իւր մէջ բովանդակում այդ ոգևորիչ տարրերը գրական գեղարուեստական տեսակէտներից:

Գ. Տիրապետի պաշտոնը կոչում է «Նորագոյն» հէքիաթ է և իսկապէս ժողովրդի բերելից առած ու էջմիածնեցուց ժողովրդական բարբառով գրի առնուած: Այդ այնպիսի փաստ է, որ աչքի առաջ է և ուրանալ անկարելի է:

Գրքի լիլլինքը նոյն իսկ չլինել այն մասին, թէ այդ երկու հէքիաթները ես նոյն ծագումն ունեն, թէ նոյն իսկ «Մուրացկանը» երկրորդ, նորագոյն վարիցան է: Բայց խնդիրը դրանում չէ և իմ յօդուածս ուղարկութեամբ կարգացողը կրտսնէ, որ ես այդ խնդրով չեմ զբաղուել, այլ լոկ մարդու գեղարուեստով, ուր մեծացնելու և փոքրացնելու ոչինչ չկայ, որովհետև «Մուրացկան» հէքիաթն ես և ոչ մի նման գրութեան հետ չեմ համեմատել:

Այժմ նմանը գուրս է եկել, ուրեմն կարելի է համեմատել:

Նմանը: Այո, նմանը. բայց երբեք ոչ նոյնը, որովհետև երկու հէքիաթները կատարելապէս տարբեր են միմեանցից: Զմարիտ է, երկուսի մէջ ևս կան «մուրացկան» և «համար» խօսքերը, բայց նրանք հիմնականապէս տարբերում են միմեանցից ոչ միայն իրենց գեղարուեստական կերտումների կողմից, այլ տարբերում են հիմնական իդէայի, բարոյականի և նոյն իսկ սկզբնական կերտումների կողմից:

Նախ և առաջ էջմիածնեցուց հէքիաթի մէջ կրկնել կին չէ, այլ տէրտէրակին, Աստուծոյ պաշտօնէի կին, որ տէրտէրի չափ յարգուած է ժողովրդից և ժողովրդի աչքում կոչուած է «բարոյականութեան» ախպար լինել բոլոր կանանց երկրորդ, նա աղբատի մէջ համարյալ ցանկութիւն է գրգռում այն ըզգէին և այն պատճառով, որովհետև նրա «թշնա» կրակից ընկնել էր կարմրեւ, կասեցանա կարմիր ձուածեղ ընկնել: Այստեղ ի հարկէ դուր լսում էր թուրուզու սիրել արտայայտութիւնը, նրա կիրքը, նրա վառաշը, այն՝ որ չկայ պ. Զեբազի «Մուրացկանի» մէջ: Երրորդ, էջմիածնեցուց հէքիաթի մէջ «այնանքը» թէ և յանուն Աստուծոյ, բայց կատարում է, և մուրացկանը համարում է տէրտէրակին՝ «ձուածեղ դարձած կարմիր թշնա»:

Երրորդ, այդ յանցանքը պատժում է անտարանի ներկայացուցիչ և տէրտէրակին՝ Աստուծոսիւթիւն սովորեցնող

վերանալով դէպի նրանց Ստեղծողը՝ քաղում է նրանից վեր իդէալների անասման, անվերջ կատարելութեան: Իրեն մարմնաւոր էակ՝ նա ենթակայ է նիւթական կեանքի ծանր կապանքին, որ նրա անասման վեր ձգտումներին տասման է դնում հնարաւորութեան: Մարդկային բնութեան այս երկու կողմերն իրար վրայ ազդում են փոխադարձաբար, և նրանց ներդաշնակ միաւորութիւնը բանական մարդու կեանքի նպատակն է: Նոյն նպատակը վախճանն է կազմում նաև աղբերի պատմական շարժման, որն ամփոփում է իւր մէջ այդպիսով մարդկային կեանքի ամբողջ լուծութիւնը:

Պատմութեան այս բարձր նշանակութիւնը հանուր մարդկութեան երկ լուրը կեանքում երևում է այն բարձրագոյն տեղին, որ նա գրաւել է հասարակական Գիտութիւնների լայն շրջանակում: Ինչպէս ակնարկել եմ մի ուրիշ տեղում *) և, Պատմութիւնը նրանց մէջ ամենակարեւոր է՝ իրեն առաջնորդ մտքի և կեանքի, որ ցոյց է աւելնում նրանց իդէալները: Առանց պատմութեան ուսումնասիրութեան՝ չկայ դարեւացման ճշմարիտ իդէալ, չկայ մարդկային յառաջդիմութիւն: Անտ այն անխախտ ճշմարտութիւնը, որ ցոյց է տալիս ընկերական կեանքի լուրջ ու հիմնաւոր

*) Տես տարւոյս «Նոր-Գար» № 83.

տէրտէրը, պահանջելով իւր կնոջից որ ընկնի վառ թոնրի մէջ, ի տրիտուր յազեցման իւր մէջ զարթած նախանձի: Հինգերորդ, հրաշք է պատահում, այսինքն «Աստու հրամանով» արիւր թոնրերը լցուն և ջրով, տէրտէրակինն էլ մի նմիւշուն, սիրուն ձուկ և դառնում, էդ ջրի միջին լեղ տալիս:

Մի բան է պակասում ժողովրդի յեղիւղուող, փոփոխուող և շատ անգամ շատ աղաւաղումների ենթարկուող ֆանտազիան լրացնելու համար: Այդ այն է, որ տէր հայն էլ կարող էր նոյնպէս ընկնել թոնրի մէջ և ձուկ դառնալ, և էլ ի մարդ ու կին միասին կրկնէին...:

Դառնանք պ. Զեբազի «Մուրացկանին»: Ես նրան պատահած կինը միմիայն «երկրաւոր» է ու գեղեցիկ՝—նա ոչ «ճուռ» ձեռք դարձած թշնա ունի և ոչ մի պատահական առանձնայատկութիւն, որ գրգռէ մուրացկանի կիրքը, վառաշը, ինչպէս այդ երկուսն է էջմիածնեցուց պատմածի մէջ:

Գ. Զեբազի Մուրացկանն առում է կնոջը. «Ես դեռ ոչ մի կին չեմ համարում, ինձ մի համարող ողորմութիւն արա՛ւ: Համեմատեցէք այդ խօսքերը, նրանց տոնը և միտքն էջմիածնեցուց «աղբատի» հետեւալ խօսքերի հետ, որ նա առում է տէրտէրակին. «Աստու սիրուն, մի էդ երկու (մէկ չէ էն էլ երկու) թուշ գէմ արա, պաշտէ էթամա: Ե) «Տէրտէրակինը Աստու անունը որ լսեց էլ չկարաց իրան պահի, դէս մտիկ արեց, դէս մտիկ արեց տեսաւ մարդ չկայ, անասն երկու թուշ դէմ արեց աղբատին»... և ապա—«աղբատը մի լաւ սրտալի պաշեց ու եմ լալ դուէն դուրս»:

Միւշնուս պ. Զեբազի «Մուրացկանին» մէջ «կինը գլխից խեղճ մուրացկանին և նրան դէմ արաւ իւր թուշը, որ ամօթից կարմրած այրում էր»: Իսկ յետոյ: Միւթէ սրա ապօքօքը որ և է ամենահեռաւոր իսկ նմանութիւն ունի տէրտէրակին՝ ձուկ դառնալու ապօքօքի հետ: Ամենին, պ. Զեբազի «Մուրացկանին» մէջ համարող չէ տրուում, բայց գիտութիւնն ամփոփապէս ոչ թէ պատժում է, այլ իսկույն վարձատրում, որովհետև կնոջ առաջ բացում են երկնային թագաւորութեան դռները:

Իսկ տէրտէրակին՝ ձուկ դառնալու վրայ միթէ ընթերցողը չի ներել մեղ մի թիւթ և փայտ:

Այդ առիթն ես յիշում եմ մանկութեանս հասակում պատահած էջմիածնի գիւղացի մի քահանայի, որ մեր տանը մի

գիշեր հիւր լինելով «Անտարանից» մեղ պատմեց, թէ ինչպէս Պօղոս առաքեալը մի գիշեր երկնքից երկրի ինչեւիս ճանապարհին ընկաւ ստամանքի ճանկը և այդ անիծեալները նրա շորերը հանեցին ու թողեցին բոլորովին տկուր և թէ ինչպէս ճանապարհին Մարիամ Մագարեանցին պատահեց և իւր «չար» շուրջ տուաւ խեղճ Պօղոս առաքեալին, որ մերկութիւնը ծածկի: Սա էլ է տէրտէրի հէքիաթ, և ես սրա ուրիշ վարիան տըն էլ գիտեմ, բայց չեմ կարծում, թէ հէքիաթներ ժողովուրդներից որ և է միւս արժանի համարէր գրի առնել այն:

Կարծում եմ, որ ընթերցողի հետ մի քիչ միմեանց հասկացանք: Սակայն ես դեռ չեմ վերջացրել ասելիքս: Վերջը դեռ տողերի և բացատրութեանց հիման վրայ ես պնդում եմ, որ երկու հէքիաթները միմեանց ծագումը չունեն, այլ բոլորովին տարբեր ծագումներից են:

Գ. Տիրապետի նաւասարդեան հէքիաթները սքանչելի ժողովածուները մասամբ ծանօթ են մեզ, և այդ մէկը մեր աչքից փախածների թւումն է: Իսկ այժմ եթէ ցանկանան մեղ ապացուցանել, թէ «Աղբատին» պաշտոնող կնոջը և «Մուրացկանը» նոյնն են, մենք դեռան կը պատասխանը.—գուցէ և նոյնն են, միայն այն դասադասութեամբ որ պ. Նաւասարդեան իրեն հաւատարմի ժողովող, իրեն համեստ բանաւոր հոգի միջից գտած անտաշ գոհարը պահել է խնամքով (այդ իսկ մեծ արժանիք է), չկամենալով նոյն իսկ ձեռք տալ ժամանակի նրան կպցրած ցեխին և աղբին. սակայն պ. Զեբազ, նոյն գոհարը մեղ ներկայացնում է հիմու գեղարուեստագէտի ձեռք թրշած, այնպիսի սքանչելի անկրկնելով, որ նրա մէջ լոյսն արեգակի պէս արտացոլում է:

Հաղորատու օրինակներից առաջ բերենք այն, որ Գեօթիէի աշխարհահռչակ «Փառուստ» ի նիւթը մի հին ժողովրդական հէքիաթ է երկը, բայց ոչ որի մտքից չէ անցել ասելու, թէ Գեօթին չէ Փառուստի սքանչելի ճարտարագիտը և նրա ստեղծագործողը:

Ես ուրախ եմ ինքս իսկ կրկնել, որ «գառ»ի գտնողը և մեծ հոգեւորով նպատաւոր իմ սիրելի բարեկամ և ընկեր Տիրապետի Նաւասարդեանն է, բայց այդ «գառ»ի «գառեցանքը» (վարդանտ) ներկայ դէպքում պ. Միհրան Զեբազին է, և ի դուր չէ արեւելեան առակը թէ՛ «գառ դարդի դարձկար բիւր»:

Ս. Հախումեան

Գորիզ, 3 դեկտեմբեր (Ն. Մ.)

կումից և մտքերի խառն ու շփոթ վիճակից: Միմիայն Հասարակական Գիտութիւններով, մանաւանդ Պատմական բարձր Գիտութիւնով, կարելի է մարդուն իդէալներ տալ, որոնք պէտք է նրան առաջնորդ լինեն՝ հասարակական կեանքում ապրելու:

Այս բոլորից յետոյ դարմանալի չէ, թէ ինչու մեր ուշը գրաւեց «Նոր-Դար»-ում լայն տեսած պ. Արեւիկայի յօդուածը, որի առիթն այս տողերի գիցցին: Մի հասարակութեան մէջ, որպիսին մենք է, որ գոյութիւն կորցրած «առաջ է վաղում» թեքու խորխորատն ընկնելու համար, որ նախատեսում է «յետագէմ»-ներին՝ «խաւարմիւս», «իթիւս» ու այլ մտկերներով, — անշուշտ հարկաւոր է որոշեալ չափով քաղութիւն ունենալ պիտիւր համար «յետագէմ» շարժման անհրաժեշտութիւնը: Ուրախալի է, որ մեր հասարակութեան կարող անհատներից գէթ մի երկու մարդ վարդուց գիտակցել են մեր այդ մեծ կարգի և կտակներով ու նուիրաբերութեամբ կամեցել են աստարել հանրաշահ գործին: Այդպիսի կտակներից ամենախնդրելի Պօղոսեանի արած գեղեցիկ կտակն է, որի մասին արդէն յայտարարեցին լրագրներն այս տարւոյ ամառը: Այս կտակի համաձայն՝ Թիֆլիսի նախկին Հրատարակչական Ընկերութիւնն ստացել է հանգուցեալից «Երբեք նուէր» 3000 ընդլի անձնականութիւն գումար, որի

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՆԻ ԶԱՐՆ ՈՒ ԲԼԻՆ

Տեղիս աղբատայ հոգաբարձութեան հովանաւորութեան ներքոյ, բայց միևնոյն ժամանակ առանց ս և է կոպէկ ստանալու այդ հոգաբարձութիւնից, ասն մի տարի է, որ Նոր-Նախիջևանում գործում է կանանց և օրիորդների մի խումբ: Զարմանալի այն է, որ այդ խումբը մի ուրիշ, յատուկ իրեն պատկանող անուն կամ ֆիրմա չունի. նա կարելի է ասել մկրտուած չէ: Բայց միևնոյն ժամանակ այդ անունի ընկերութիւնը ոչ միայն գոյութիւն ունի ուրիշ ընկերութիւնների նման, այլ և գործում է: Այդ խմբի մասին, որքան յիշում եմ, մեր քաղաքից քանիցս գրել էին: Վերջապէս կան տեղեկութիւնները կարող են կենդանի ապացոյցներ լինել այդ խմբի եւ անհոգու, արդիւնաւէտ և բազմակողմանի գործունէութեան: Մենք ի մօտ ծանօթ չենք այդ խմբի ներքին կեանքի հետ, բայց գործունէութեան արտաքին կողմը փոքր ի շատ մեղ բոլորիս յայտնի է: Խմբի մէջ մասնակցում են մօտ 40 կնիներ, և տասնի տարեկան 14-15-ամեայ, ինչպէս երևում է ամեն մէկը: Նախկիններից գեր են կատարում: Այդ քառասուն «փափկասունները» մի տարրով ընթացում այցելել են երեք հարկ վճարում ընտանիք, որոնց շրաւորութեան մասին տուեցին են տեղեկութիւնները և մասնաւոր անձերից: Ուրեմն միջին թիւով մէկ օրիորդ այցելել է ինն ընտանիք. մօտաւորապէս այդքան ընտանիք էլ հովանաւորում է ամեն մէկը: Գործունէութեան համար հարկեալը դրամը խումբը հաւաքել է ժողովաւարութիւնով, անդամավճարներով, վիճակաւոր միջոցով և այլն. ընդամենը ամբողջ տարւոյ ընթացքում հաւաքել է մօտ 3000 ռ. (երեք հազար): Դա, ի հարկէ, երեք հարկ վճարում ամեն խնամաւոր համար չնչին գումար է, բայց, իրեն գործի սկիզբ, անտարակոյս մեծ բան է: Բայց փողը, խումբը իւր տրամաբարութեան տակ ունեցել է իրաւունք, տեղաւորուել անկախներին աղբատայ հոգաբարձութեան անկեղծութեամբ, այլ և առաջարկելու նոյն հոգաբարձութեանը ընդունել այս կամ այն շրաւոր ընտանիքն ի շրաւ հոգաբարձութեանց ամսական նպաստ ստացողներին: Նոյնպէս ունեցել է բարեգործական ընկերութեան 12 վագոն ամուսը, որ և բաժանել է

տեղեկութիւն (մօտ 500 ընդլի) երկու տարի մի անգամ պէտք է արուի մրցանակ շաղջ նոր (17-երորդ դարից սկսած) գրականութեան և պատմութեան վերաբերեալ աշխատութիւնների համար: Մեր ցանակին մասնակցել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն իրենց աշխատութիւնները մինչև 1901 թ. ապրիլի 1-ը: Աշխատութիւնները ներկայացում են առանց հանդիմանքի և նուանիքի. այս անունները ներկայացում են առանձին ծրարներով, որոնց վրայ խառն է նոյն նշանաբանով, ինչ որ աշխատութեան վրայ...):

Այսպիսով հարցն արդէն գրուած է մեր գէթ մօտաւոր անցեալի համար, և հասարակութեան կարող ոյժերի ճշմարիտ պարտքն է եթէ ոչ լուծել այն, գէթ նպատակն նրա յաջող լուծմանը: Մենք էլ մեր կողմից առաջարկում ենք այս առաջնորդող գաղափարները, որոնց համաձայն պէտք է գրուած լինի այսօրու օրս օրիկ պատմութիւն, եթէ նա ձգտում է իւր քննութիւնով առաջնորդ դառնալ գաղափար սերնդին:

Գեղորդ Անարոնեան

Վերնա, 1900, նոյեմբ.

*) Տես «Երաւարարութիւնները» ամսալոյս յունիսին:

Ինքը խումբը իւր անդամներին ձեռքով
առաջադրեցին իրենցինքնին. բացի այս բոլոր
ից, խումբը բաժանում է արքայադուխտին
հարստանալից ստացած հին և նոր շո-
րեր ու կենսական պիտույքները: Նոյն
խումբն սկիզբն է դրել Նոր Նախիջևանի
առաջին աշխատանքներին, որը սակայն
առ այժմ մի շատ թույլ արարած է և
զանազան է լաւ սնունդ և անխնայ
հագարարութիւն: Խումբը, ինչպէս ասա-
ցինք, գործում է աղքատաց հոգաբար-
ձութեան հովանաւորութեան ներքոյ և
առանց այդ հոգաբարձութեան թոյլա-
տ թեան ու գիտութեան իրաւունք չունի
ու մի կողմէ մշ հաւաքելու և մշ ծախ-
ելու: Սակայն շնորհիւ հոգաբարձու-
թեան նախագահ պ. Գ. Խոջայանի հա-
մակարան վերաբերմունքին և բռնած
կրքերէս զիջելով խումբը գործում է ա-
ռանց զգալու դամիկեան սրի սպառնա-
լիքը: Խումբն և աղքատաց հոգաբարձու-
թիւնը գործում են համեմալ, և կարե-
լի է ասել, որ այդ խումբը հոգաբար-
ձութեան ամենաեականըն և օգտակար
անդամն է: Խումբն և հոգաբարձութեան
միջև բանակցութիւն ունեցողը խմբի
նախագահն է. այդ պատճառով խմբի ըն-
տրութեամբ սկզբից կատարում էր տիկին
Բ. Ս., իսկ նրա հրաժարութեամբ յետոյ
օրինակ Բ. Ս. (մանկաբարձուհի), եր-
կան է առանձին եռանդ և գիտակցու-
թիւն ցոյց տալով այս գործում:

Գալ տարուայ գործունէութեան հա-
մար Նոր Նախիջևանի միջոցներ ձեռք բերելու
նպատակով, այլ և կամենալով ծանո-
թացնել հասարակութեանն ազգային
երգերի հետ խումբը նոյնքա. 28 ին
կազմից մի երեկոյի տեղիս թատրոնում,
որ շատ յաջող անցաւ: Զուտ արդիւնք
մնացել է հագար քուրդի երեկոյից
ծախսող ծրագրերի առաջին երեսը
զարդարում էր բարեգութ հրեշտակի
պատկերով, որ առատութեան եղջերից
սկիւր է թափում աշխարհիս վրայ: Այս
այդ ուղիւ... բարեգութ հրեշտակի ասե-
լի լաւ գործը բարձր կըլինէր, եթէ ամե
նկին չիտալի մեզ ոսկի, թէ չէ մար-
դիկ դրանից ոսկի հորթեր չլինեցին և
մտաւած այդ առատութեան բուն աղ-
բիքը՝ հորթին են երկպառակութիւն տա-
լիս և կուրացած ու խաղած այդ ոսկի
հորթի երկպառակները ոտնակոխ են
անում թէ սէր, թէ զիջութիւն և թէ իւ-
ղէս: Ահա որտեղից են առաջանում
աղքատների արտասուքները, որոնց սըր-
բիւտ համար հարկաւոր է լինում սար-
քիւ շրջանից հարկաւոր անելի թուող
կեանքի հեղինակը, եթէ չեմ սխալում,
նոյն պ. Խ. Յուսիկեանն է, որ և նոյն
երեկոյիցում կենդանի պատկեր էր սար-
քում: Գեղարտի պատկերները (բարե-
գործութիւն, հրեշտակ, պահապան, ե-
րեք պատկերի Գովկալի կենսից) մեծ
յաջողութիւն ունեցան. նկարիչ պ.
Յուսիկեանին հասարակութիւնը բնմ հրա-
պիրից և ծափահարութիւններով իւր
շնորհակալութիւնը յայտնեց: Հիանալի
աղաւորութիւն թողեց օրինակներից և
երկատարներից կազմուած երգերիկ
քառաձայն խումբը, որը երգեց, բացի
հինից, մի երգ Մեհաբեկից (Թող քո
երկեր), երկու ժողովրդական երգեր
(«Հասն գիւլում» և «Հիմ վզէն») և մի
քանի ուրիշ երգեր (Մի հայրենիք»,
«Մայր Արաքս», «Հարթիւր, սիրտ իմ»),
Թէ խումբ կազմողը և թէ երգերի բա-
ռաձայնի վերածողը՝ Գեղեզ սար. 2էօ-
րեքնանն էր. ամբողջ երկու ամսուայ
ընթացքում հայր սարկաւորը գովելի
նախադրում և զարմանալի համբերութեամբ
բոլորովին հում նիւթից պարտաւորեց
զեղեցիկ երգերիկ խումբ, որը երեկոյից
օրը գրեթէ բոլոր վերջիսկի երգերը
(բացի «Մեր հայրենիքից») երգեց յաջող
ու ոգևորութեամբ: Մէկ պահապանութիւն
ունէր խումբը, որ չի կարելի մատնա-
ցոյց չանել. խումբն իւր բոլոր երգերն
սովալէս էր երգում, որ եկեղեցական
խմբի ապաւորութիւն էր թողնում. այդ
շատ դուր եկաւ Ռուստովից եկած օտար

հասարակութեանը, որը խումբ էր մեր
երգերը, իւր և մեր ինքնուրոյն երաժշ-
թիւն: Երեկոյիցին մասնակցեցին և յա-
ջողութեանը նպաստեցին նոյնպէս ուսու-
ղեցականներն ու դերասանները:
Գերասան Արկունին ի միջի այլոց կարգաց
Ս. Չահալիզի «Լեռնի վշտից» մի կտոր
(հայ օրերդներին վերաբերեալ) իւրիւ
Վեսելովսկու թարգմանութեամբ:

Երեկոյիցն ընդհանրապէս շատ լաւ
տպաւորութիւն թողեց:

ԽՈՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎՈՒ, 30 նոյեմբերի.—
«Բաղաւադային խորհրդի նոյնքա. 28 ի նիս-
տում նշանակուած էին մի քանի հետա-
քըքրական հարցեր: Գիշերը մուտն էր և
անձրեւային, փողոցներն՝ անտանելիցեկ,
անհնարին էր մի կողմից միւսն անցնել:
Միկնոյն միջոցին կառապանները գոր-
ծադուր էին արել: Ահա այդպիսի շարա-
բաստիկ հանգամանքում դարձեալ հե-
տաքըքրոնները մի ստուար խումբ էր
հաւաքուել խորհրդարանի դահլիճը: Նա-
խագահը ցաւ յայանելով լիազօրեաներից
սմանց դէպի իրենց պաշտօնն ունեցած
անփութութեան մասին, որով նրանք
չարունակ բացակայում են նիստերից դա-
նազան կեղծ պատճառաբանութիւններով
և հիւանդութեան պատրուակով, սպառ-
նաց այդպիսիների հետ վարուել քաղ.
կանոնադրութեան համաձայն: Յիբախի,
այդ պարսիսների ընտրուելու համար գը-
լուխ են կոտրում, իսկ ամիսն ընդամենն
երկու անգամ նշանակուող նիստերին չեն
մասնակցում: Այդպիսիների կարգի
քաղաքի համար գործել կամ մտածել
նշանակուած հարցերից 17ը ուր-
չուեցան, իսկ 3ը յետաձգուեցան: Ար-
դէն «նոր Գար»-ին հաղորդուած էր իւր
ժամանակին այն լուրը, որ քաղաքային
վարչութեան գիւանատնից գողացուել է
մի վաւերագիր: Նախանգական վարչու-
թիւնն առաջարկել էր խորհրդին, որ
վերջինս, եթէ ցանկանում է, կարող է
այդ գործը յատնել դատաստանական
քննչին: Նախագահի զեկուցումից երեւում
էր, որ չարագործութիւնը կատարել են
երկու քրազիւր, որոնք այժմ մեռած են,
նմանապէս և կասկած է ընկնում մի ի-
րաւասուի վրայ, որը գողացուած վաւե-
րագրից չա՛հ է ունեցել և այդ մասին
իւր թէ խոստովանուել է մի քանի
մարդկանց: Որովհետեւ իսկական շարա-
գործներն արդէն մեռած են, մնում էր
իրաւասուի մասին եղած կասկածանքը
վերադառնալ օրինական ճանապարհով, ուս-
տի հարց դրուեցաւ՝ թէ պէ՛տք է ար-
դեօք գործը յանձնել քննչին: Գործը
ներք բաժանուեցան: Վերջը բաց քուրդ
ձայների առաւորութեամբ որոշուեց գոր-
ծը յանձնել քննչին: Այս որոշման միջո-
ցին աչքի ընկաւ մի երեկոյից.— Գործու-
թիւնը կատարուել է վարչութեան գի-
ւանատնի մէջ, գործը քննել է միկնոյն
վարչութիւնը, կազմել է արձանագրու-
թիւն և մեղսակից է գտել ներկայ մե-
ղադրուող իրաւասուն, իսկ քուէ տա-
լու ժամանակ Գիւղատուի դերը կատա-
րեցին վարչութեան երկու անդամները:
Այսպիսի գործնական տրամաբան են
մերոնք:

Ռեւալական դպրոց բանալու հարցը
խիստ հետաքրքրական լինելով ամենայն
ուշադրութեամբ լսուեցաւ նահանգապե-
տի առաջարկութիւնը և Գովկալի ու-
սումնարանական շրջանի հոգաբարձուի
բացատրութիւնը, որով մերժում է ըն-
տանում քաղաքը ռէալական դպրոց բա-
նալ տանել, ուստի որոշուեց կրկին
գիւլիւ ուր հարկն է: Նախագահն ի մի-
ջի այլոց յայտնեց, որ առեւտրական ու-
սումնարան բանալն անելի հեշտ է և
նպատակայարմար և մասնաւորելով խոս-
քը յայտնեց, որ մի պարոն մտադիր է
իւր կենդանութեան օրով մի՛ այդպիսի
ուսումնարան բանալ Ալեքսանդրովու:

Միկնոյն նստում թէ՛ն նշանակուած

էր «գալթակուցիւն քաղ» համարում
30 հազար գետի խաղաղութեամբ վեր-
ջացնելու գործը, բայց որովհետեւ պիշե-
րուայ 12 ժամն էր, ուստի և հարցը
մնաց հետեւալ նիստին:

Գործնակի հարց առաջարկուեցաւ պ.
Լ. Ն. (հաշտարար դատար) իրաւա-
սուի կողմից վայտի թափութեան մա-
սին: Իրաւասուն բացատրեց այն հան-
գամանքը, որ անցեալ տարի յունիսին
սալիբով փայտ էին բերում Փամբակից
և ծախում սածիլն 34—40 ռ., երբ ան-
տուրից մինչև քաղաքը վարձն արժէր
միայն 18—20 ռ., իսկ հիմա, որ երկա-
թուղին փայտը բերելու համար առնում
է սածիլն ոչ անելի քան 5 ռ., այնուա-
մանայիս փայտի գինը թանկ է: Այսպի-
սի արհեստական թանկութեան պատ-
ճառը բացատրեց փայտի առեւտուր ա-
նող երեք անձերի միացմամբ, որոնց
դէմ պէտք է քաղաքը մրցէ և ազատէ
աղքատ քաղաքացիներին նրանց հարկս
տաճարութիւնից:

Գ. Հ.
ԲԱՆԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Թուրք լրագրները կատարելապէս հաս-
տատում են այն լուրը, թէ Կովկասի
մահաբգականներից 3,000 ընտանիք
սուլթանից թալլուութիւն են խնդրել
Թիբրեիս դադլիւտ համար: Այդ առթիւ
«Թարիկ» լրագրին ասում է. «Ինչպիսի
աշխատանք էլ որ նստուել լինի կառա-
վարութեանը մահաբգականների այդպիսի
մի ստուար գաղթ դէպի Փոքր Ասիայի
գաւառները, եւ սիրով յանձն կանեն
այդ բանի համար լինելիք ամեն տեսակ
գործողութիւն, ի նկատի ունենալով որ
դրանով արագապէս պիտի աճի կայսրու-
թեան ընտանիքները: Երբ Աստուրիայի
մահաբգական ընտանիքները կըստուա-
րանայ, այսպէս կաշուած քրիստոնէական
գաւառները և այդ գաւառներում ու-
փորմնել մտնելու ինքիքը կոչնչանայ
ինքն ըստ ինքեան: Հասն է, փրկապէս,
ժամանակը, երբ Թիբրեիս ևս իրեն նշա-
նաբան յայտարարուի «Թիբրեիս թուրքե-
րի համար», իսկ Թուրք կարող են լինել
միմիայն ուղղահայեանները: Փոքր Ասիան
այնքան ընդարձակ է, որ այնտեղ հեշ-
տուլիկեամբ կըստուարուի 20,000,000
մահաբգական, որոնց կըստուան ամենա
լաւ հողերը և որոնց ամեն տեսակ օգ-
նութիւն ցոյց կըտուի:

— «Մալիմաթ»-ը հաղորդում է, որ
այս տարուայ ընթացքում Բոսնիայից
Փոքր Ասիա է գաղթել 5,000 ընտանիք
մահաբգական, որից 3,000 ընտանիքը ընա-
կեցրած է Էնկիւրիում և Նըա շրջակայ-
քում: Սուլթանի հրամանով, նրանց կեն-
սական միջոցը և դրամ կըտուի, մինչև
որ նրանք կատարելապէս յարմարուեն
տեղական կենսի պայմաններին և ըն-
դունակ դառնան ապահովել իրենց ապ-
րուստը սեպհական աշխատանքով:

ԽԱՌՆԼՈՒԹԵՐ
ԴԵ ՍԻՑԻՆՆԻՑ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԱ
Անգլիացի կանայք Կապտաուում ան-
ցեղաները, նահանգապետ Միկնոյնի նա-
խագահութեամբ, միտնել էին գումարել
անգլիական կառավարութեան գործը-
ղութիւնները փառաբանելու համար:
Հակառակ այդ միտնից Կապտաուումը
կանայք իրենց կողմից ուրիշ միտնեց
գումարեցին Գաղարում (Կապտաուից ոչ
հեռու), արտայայտելու համար Կապի
գաղութի հոլանդական բնակչութեան
Անգլիայի գործողութիւնների վրայ ունե-
ցած հայեացքը: Նիստը բաց արեց տի-
կին Ռոսս, որն ասաց. «Մեր ազգակից
ընտանիքի անդամների որդալի վիճակը
Տրանսվալում իւր դաժալութեամբ ար-
հեստը: Սերաւան պարտքը պահանջում
է, որ մենք, մայրերս ու զոյրերս, բա-
ցարձակ և ազնւօրէն առաջ ելնենք և
մեր արդար գաղութի արտայայտները
Այն միջոցին, երբ մենք այստեղ վայելում
ենք կենսի բոլոր յարմարութիւնները,
այնտեղ՝ Տրանսվալում մեր քոյրերը

թողնուած են սարսափելի կարօտութեան
քահանայքին և թափառում են գիշերա-
լին խաղաղի մէջ իրենց այրուած բնա-
կարանների մոլոր վրայ: Քաղցից ու ծա-
րախից սրտամտիկ հառաչանքներ են արձա-
կում երեխաները, բայց ոչ որ ոչ մի կա-
րեկից ձեռք չի կարկառում դէպի նրանց:
Ո՛վ է ամենից անելի մեղաւոր այս բա-
նում. Ո՛վ է այդպէս բարբարոսաբար
վարուողը: Մեր սրտերն ու շրթուներն.
ըր հազիւ են վստահանում ասելու, որ
այսպէս վարուողն անգլիական ազգն է,
— անց ազգը, որին մենք միշտ յարգում է-
ինք, որի հպատակն ենք մենք: Վերջին
չարալիս այնպիսի անցքեր տեղի ունե-
ցան, որոնք իրենց անգլիութեամբ ցըն-
ցեցին ամբողջ քաղաքակրթ աշխարհը
Մենք, անտարակոյս, մնում ենք հաւա-
տարին հպատակներ, բայց մենք չենք
կարող լուրիւթեամբ թոյլ տալ, որ քրի-
ստոնեայ մի ազգ բարբարոսութիւններ
գործի: Հաստատուն խաղաղութիւնը
հնարաւոր է միայն այն ժամանակ, երբ
բոլորովին վերացուի հասարակագետու-
թիւնների միացումն Անգլիայի հետ.
այն խոստաւորտ տակտիկան, որին ցարդ
հետեւում էր մայր հայերնիքը, ի բարին
չի ծառայել նրան: Մի նորատիւ անգլու-
հի, միսս Գրին, նոյն միտքն արտայա-
տեց անելի կրակոտ կերպով. «Ես կը-
գերադասեի մեռած բոլոր լինել և թա-
ղուել աւազի մէջ, քան թէ ապրել պա-
լատներում նրանց հետ, ովքեր յարուցին
այս անարգաբար պատերազմը: Ես խօսում եմ
իրեն անգլուհի, և իրեն անգլուհի, ինձ
դատարանակն են այն դադախարը ներ-
շնչելով ինձ, թէ իշխանութիւնն առանց
մեծահոգութեան և ոյժն առանց արդա-
րութեան հիմնուած են ստոր զգացում:
Ներքի վրայ. ես վախեւում եմ, որ Անգ-
լիան այս ճանապարհով կըգնայ դէպի
բոլոր սեպհական կործանումն: Պատանի
ազգի սպանութիւնը նոյնպիսի ոճարգոր
ծութիւն է, որքան և իւր մերձատրի
սպանութիւնը: Ուրեմն գուշեք իմ ազ-
գին. «Խուր չափազանց հեռու գնացեք
և այլ ես ոչ մի քայլ: Այնուհետեւ խօսեց
նոյն մտքով նախկին միկնոյնը Զաուէրի
կինը, և ապա հետեւալ որոշումն ըն-
դունուեց. «Հարաւափրիկեան կանանց
ժողովը սըրազան բողոք է յայտնում ան-
մեղ կանանց և երեխաներին գերելու և
արտաքսելու դէմ և այդ վարմունքը դա-
տապարտում է իրեն անարգարութիւն»:

— «Pall Mall Gazette»-ը կառավա-
րութեանը խորհուրդ է տալիս 20,000-
ական զօլաք վարձատրութիւն նշանա-
կել նրանց, ով կընեկայանք բոլորների
գնեքարանք՝ Բոթլայի, Գեհաի և Դիւա-
րէյի գլուխները: Լրագրերը պնդում է, որ
դա է ամենահասարակ միջոցը պարտի-
զանական պատերազմին վերջ տալու
համար:

էր լրագրներում: Այնուհետեւ Միկնոյնը
նորից հեծանիւ նստած շարունակեց իւր
մրցութիւնը: Երբ որ վերջացաւ, նա
կանգնեց, առանց ուրիշ օգնութեան
ցած եկաւ հեծանիւից և ամուսնուն թե-
ւանցուկ առած հեռացաւ ասպարէզից:

Շնորհ գործի մէջ.— Վերջին տարի-
ներս եւրոպական բանակները մէջ ծա-
ռայութեան են ընդունում նաեւ շներ:
Անգլիական կապիտան Պուրտ-Բոսանը
ահա թէ ինչպիսի տեղեկութիւններ է
հաղորդում այդպիսի շների մասին, որ
ծառայութեան մէջ են եղել հարաւային
Աֆրիկայում: Երբ որ գործերը վտանգա-
ւոր եղեցին բանակ էին դնում, առա-
ջապահի ծառայութիւնը յանձնուած էր
շներին, որոնք և զարմանալի բարեկրդ-
նութեամբ էին կատարում իրենց գոր-
ծը: Նրանց հոտառութիւնը մարդկանցից
սուր լինելով, արդէն հաջիւր մեծերից
անելի հեռուց իմանում էին թշնամու
մօտ լինելը և անմիջապէս իմաց տալիս:
Շների խումբը միշտ գործի առաջից դը-
նալով, վտանգաւոր, դար ու փոս տե-
ղերից անցնելով, մեծ ծառայութիւն
էր մատուցում ուղիղ ճանապարհ
գտնելով ու ցոյց տալով շներից ունեց
էլ օրինակներ էին պատերազմից յետոյ
որոնք և սպանուածներ կամ վերաբը-
ներ գտնել. վերջիններս նրանց մատու
կարարում էին ուսուցիչն և դեղորայք,
որոնք կախուած էին լինում շների վզե-
րից:

ՀԱՌԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆ
— Գարձեալ ոտանաւորներ գրում են:
— Անշուշտ:
— Յետոյ, գնահատող կնյ:
— Ինչպէս չէ... Դամառ-Քաթիլայից
էլ անելի:
— Կասկածում եմ:
— Ի՞նչ գուր. ես իմ վերջին ոտանաւո-
րիս համար խմբագրութիւնից 4 ռուբլի
ստացայ, մինչդեռ Դամառ-Քաթիլայի
բոլոր գրութեանը կարելի է 2 ռուբլ.
ով առնել:

— Յետոյ, բժիշկ, ինչպէս է իմ առող-
ջութիւնս:
— Շատ լաւ է. թէպէտ ձեր ոտի վը-
րայ դեռ փոքր ինչ ուռոյց կայ, բայց
ոչինչ, այդ անհանգստութիւն չի պատ-
ճառում:
— Հասկանում եմ, պ. բժիշկ. եթէ
ձեր ոտի վրայ էլ ուռոյց լինէր, ինձ
անհանգստութիւն չէր պատճառի:

— Ո՛ր է իւր աղիւնիս:
— Զբոսնում էի:
— Ո՛ր հետ:
— Մենակ:
— Հապա այդ ինչ տղամարդու ձեռ-
նախայտ է ձեռնիւ. իսկ ո՛ր է քու հո-
վանոցը:

— Պառաւ ամուսինը հանաքներ է անում
իւր նորատի կնոջ հետ:
— Բող, Սարգիս, ածիւած կղաղդ ծա-
կոտում է երեսս:
— Հօգ չէ, հոգիս, վարդն առանց փշի
չի լինի:

— Այ որդի, լաւ հաց չես թխում. ա-
մեն անգամ որ լաւ հաց է հարկաւոր
լինում, ստիպուած եմ հեռուից բերել
տալ:
— Դէ ինչ անենք, տէրաւը ջան, ես
էլ որ բարդ եմ ուղում լսել, ստիպուած
շատ հեռուները ման գալ:
Հետաքրքիր

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏՏՐՈՒԹՅՈՒՆ, 1 դեկտեմբերի.— Տոն-
ում էր «Herold» լրագրի 25-ամեակը:
Բոլոր աշխատակիցներին ժեռոններ են
բաժանուած ի յիշատակ. բազմաթիւ
կենացներ խմցին և շատ ճառեր ար-
տասանեցին:

ՊԵՏԻՆ.— Օտարերկրեայ դեսպանները
նորից վերջնականապէս համաձայնուե-
ցան իրար հետ հաւաքական յայտադրի
պայմանների մասին: Ցայտադրին արդէն
թարգմանուած է չինարէն, չինացիներն
յանձնելու համար. անհրաժեշտ է
դարձաւ միայն բրիտանական դեսպանի
ստորագրութիւնը: Այստեղ հաստակաց
կարծիքն առհասարակ այն բանի կողմն
է թերութեմ, թէ 2 ինաստանդ պատրաստ
է հնազանդուելու յայտադրի մէջ եղած
պայմաններին, բայց, կարծելով թէ պե-
տութիւնների միջև տարաձայնութիւններ
կըծագեն, յոյս ունի, որ յետագայում
առիթ կընեկայանայ իրեն իւր վրայ
դրուած պայմանների կատարումից խու-
սափելու: Գոսկածելի է, թէ կարելի է
արդեօք ծինի և Լի-Հօնգ-Չանի լիա-
զօրութիւնը բաւարար համարել, այս

Типографія А. И. Петрова Голов. пр., № 12 Телефонъ 38